

2022

Program Walki z Bezdomnością w Gminie Kostrzyn na lata 2023 - 2027

Spis treści

I Wprowadzenie	3
I 1. Wstęp	3
I 2. Bezdomność w Polsce	3
I 3. Podstawa prawna Programu	8
I 4. Podstawowe pojęcia	11
II. Diagnoza zjawiska bezdomności w Gminie Kostrzyn	13
II 1. Miejsca schronienia	13
II 2. Pomoc OPS	15
II 3. Bezrobocie	15
II 4. Niebieskie karty	16
II 5. Mieszkania socjalne i komunalne	17
III Analiza SWOT	18
IV Cele, działania i wskaźniki realizacji	19
V Adresaci Programu	20
VI Wdrażanie Programu	20
VII Monitoring i ewaluacja	21
VIII Finansowanie	22
IX Zakładane rezultaty	22

I Wprowadzenie

I 1. Wstęp

W niniejszym Programie Walki z Bezdomnością władze Gminy Kostrzyn podejmują systemowe rozwiązania nakierowane na zmniejszenie liczby osób bezdomnych w gminie oraz zapewnienie realnej ochrony przed bezdomnością.

Problem bezdomności i zagrożenia bezdomnością stale występuje na terenie Polski, aczkolwiek w nierównomiernym stopniu. W diagnozie środowiskowej uwidacznia się również szerokie spektrum przyczyn, dla których jednostki czy wręcz całe rodziny popadają w bezdomność.

Problem bezdomności jest na tyle złożony, że za niewystarczające należy uznać możliwości i narzędzia w ramach pomocy społecznej. Konieczne jest podejście oparte na wielosektorowej współpracy obejmującej działania z zakresu mieszkalnictwa, edukacji, rynku pracy i ochrony zdrowia.

Podstawowe zadanie dla podmiotów, które niosą pomoc osobom bezdomnym to interweniowanie w sytuacjach stanowiących zagrożenie egzystencji, udzielanie schronienia i zapewnianie środków utrzymania oraz pomoc w integracji społeczno-zawodowej.

W Programie przewidziano działania profilaktyczne, osłonowe i aktywizacyjne z myślą o osobach zagrożonych bezdomnością i bezdomnych.

I 2. Bezdomność w Polsce

W celu oszacowania liczby osób w kryzysie bezdomności co 2 lata przeprowadzane są ogólnopolskie badania liczby osób bezdomnych. W nocy z 13 na 14 lutego 2019 r. po raz piąty przeprowadzono „Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych”, którego realizacja koordynowana była przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej¹.

Najnowsza diagnoza z 2019 r. przyniosła następujące wnioski:

- **Maleje liczba osób bezdomnych**

W momencie realizacji badania zdiagnozowano **30 330 osoby bezdomne**, z czego 83,6% stanowili mężczyźni (25 369 osób), natomiast 16,4% kobiety (4 961 osób). W porównaniu z rokiem 2017 liczba osób bezdomnych spadła o ponad 9%, gdyż w edycji badania z 2019 r.

¹ Zaprezentowane w tym rozdziale dane oraz infografiki pochodzą ze strony Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej <https://www.gov.pl/web/rodzina/wyniki-ogolnopolskiego-badania-liczby-osob-bezdomnych-edycja-2019>.

zdiagnozowano o 3 078 osób mniej. Spadek zaobserwowano zarówno wśród kobiet (o ponad 0,5 tys. osób), jak i mężczyzn (o ponad 2,5 tys. osób).

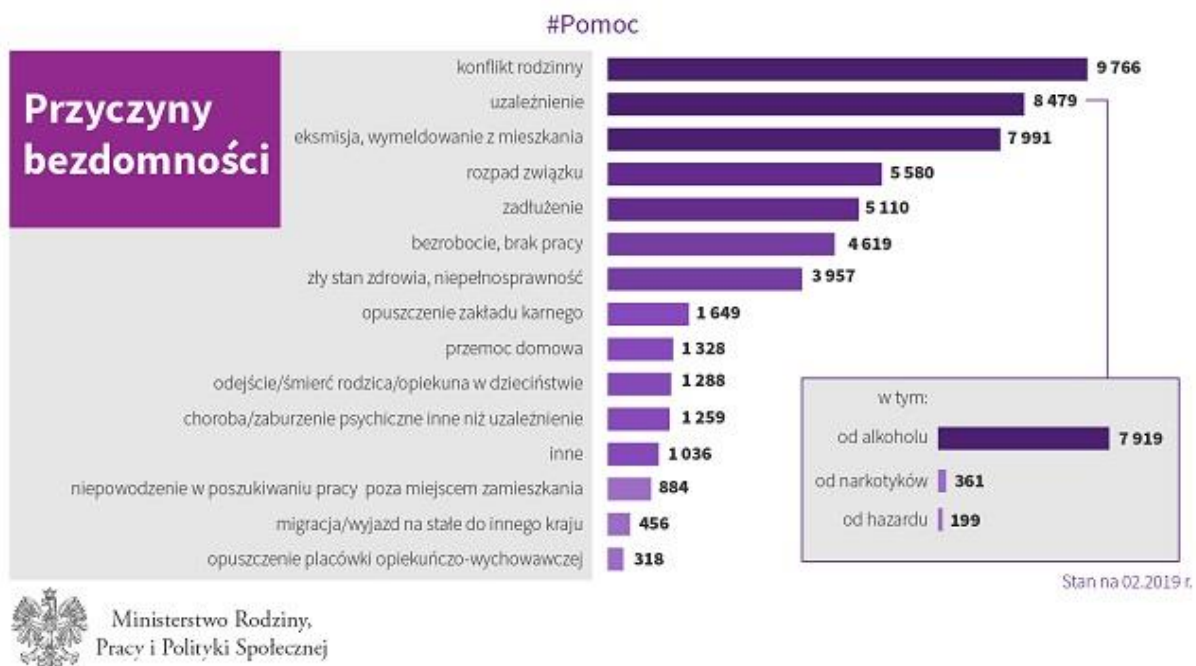
- **Najwięcej bezdomnych odnotowano w województwie mazowieckim**

Nadal najwięcej osób bezdomnych przebywa w województwach: mazowieckim (4 278 osób), śląskim (4 255 osoby) i pomorskim (3 014 osób). Najmniej w województwie podlaskim (646 osoby), świętokrzyskim (794 osoby) oraz lubuskim (812 osób). We wszystkich województwach można zaobserwować spadek liczby osób bezdomnych, jedynie w województwie świętokrzyskim jest ich nieznacznie więcej w porównaniu do poprzedniej edycji badania (wzrost o 32 osoby).

W województwie wielkopolskim zdiagnozowano 2 482 osoby bezdomne. Pod względem liczby osób bezdomnych województwo wielkopolskie zajmuje wysokie, bo 5 miejsce wśród 16 województw Polski.

- **Główną przyczyną bezdomności jest konflikt rodzinny**

Nieco zmieniły się okoliczności, które osoby bezdomne wskazywały jako główną przyczynę swojej sytuacji życiowej. Konflikt rodzinny był najczęściej podawanym źródłem kryzysu bezdomności przez osoby badane – 32,2%, zaraz po nim wskazywano uzależnienie – niespełna 28%. W dalszej kolejności znalazły się: eksmisja, wymeldowanie – 26,3%, które podczas poprzedniego badania uznawane były za główną przyczynę bezdomności, a następnie rozpad związku – 18,4%.

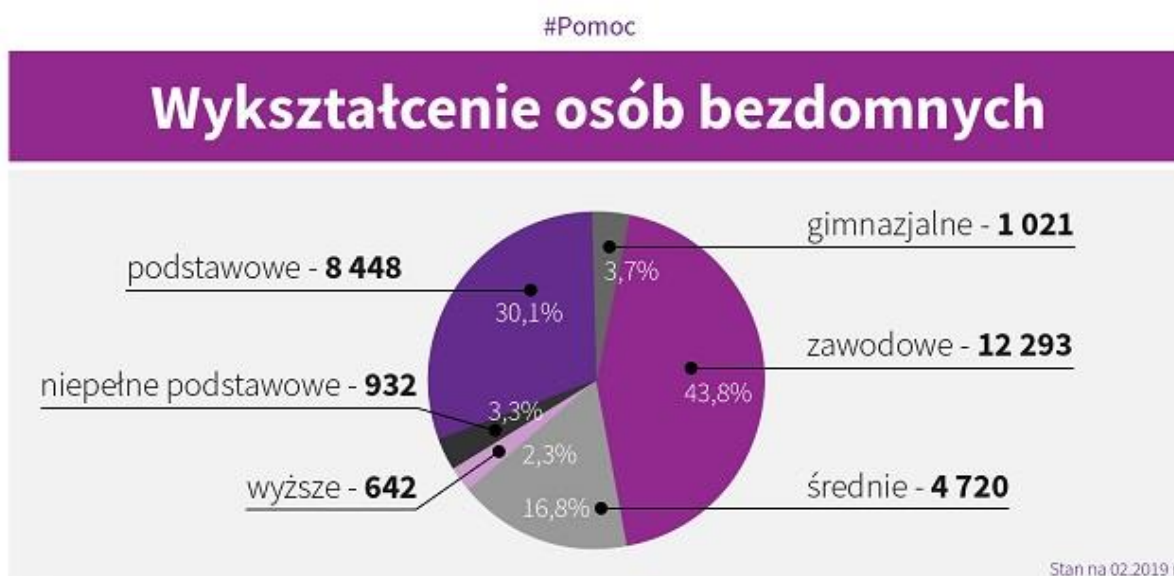
- **Najwięcej bezdomnych jest w wieku 41-60 lat**

Podobnie jak przed dwoma laty najczęściej osób bezdomnych zdiagnozowano w przedziale wiekowym 41-60 lat (13 801 osób, w tym 1 770 kobiet i 12 031 mężczyzn).

- **Największa część osób bezdomnych ma wykształcenie zawodowe**

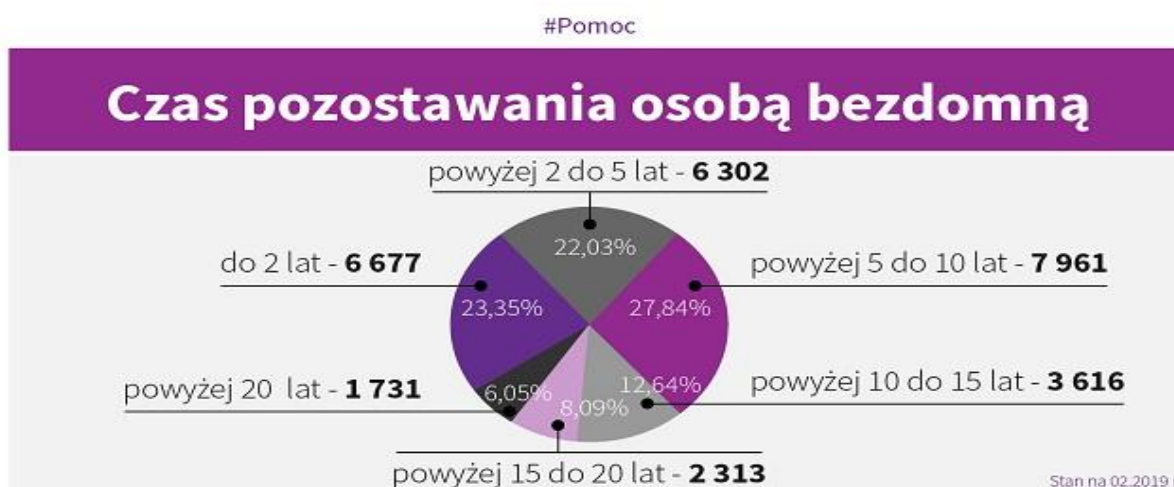
Takim wykształceniem tytułuje się 12 293 ze zdiagnozowanych osób bezdomnych. Drugie w kolejności jest wykształcenie podstawowe (8 448 osób).

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

- **Wydłuża się średni czas pozostawania bezdomnym**

Na podstawie informacji uzyskanych podczas tegorocznej edycji badania można zaobserwować, iż wydłużają się epizody bezdomności wśród badanych osób. Najliczniejszą grupę stanowią obecnie osoby pozostające w kryzysie bezdomności powyżej 5 do 10 lat – 7 961 osób (27,84%). Kolejna grupa to osoby bezdomne najkrócej, tj. do 2 lat – 6 677 osób (23,35%).

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

- **Najczęstszym źródłem dochodu jest zasiłek z pomocy społecznej**

Po raz kolejny najczęściej podawanym źródłem dochodu przez osoby objęte badaniem był zasiłek z pomocy społecznej (niepełna 38%). W drugiej kolejności wskazywano jednak emeryturę/rentę (15,8%), a nie jak poprzednio zbieractwo, które obecnie jest trzecim najczęściej deklarowanym źródłem utrzymania osób bezdomnych – 11,6%. Wciąż dość liczną grupę stanowią osoby, które utrzymują, iż w ogóle nie posiadają dochodu (17,8%).

I 3. Podstawa prawna Programu

Podstawę normatywną do opracowania i wdrożenia niniejszego Programu Walki z Bezdomnością stanowią przepisy Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, t.j. Dz. U. 2021 poz. 2268 ze zm.):

- **Art. 7 pkt 3**, zgodnie z którym pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu bezdomności,
- **Art. 17. ust. 1. pkt 1**, który stanowi, że do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- **Art. 110 ust. 10**, który zakłada, że Rada gminy, biorąc pod uwagę potrzeby, o których mowa w ust. 9, opracowuje i kieruje do wdrożenia lokalne programy pomocy społecznej.

Ponadto należy zwrócić uwagę na regulacje, które zobowiązują każdą gminę do udzielania schronienia, zapewnianie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, co również jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy). Norma ta została podkreślona poprzez art. 48. Ustawy o treści: „Osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona”.

Natomiast zgodnie z art. 48a. ust. 1 ustawy udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego schronienia w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi. Tymczasowe schronienie może być udzielone również w formie ogrzewalni, która umożliwia interwencyjny, bezpieczny pobyt w ogrzewanych pomieszczeniach wyposażonych co najmniej w miejsca siedzące (ust. 4).

Oprócz przywołanej już ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, w przygotowaniu niniejszego Programu uwzględnione zostały przepisy powszechnie obowiązującego prawa:

- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1119 ze zm.),
- ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1608),
- ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2021 poz. 1249),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz.U. 2020 poz. 2050 ze zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. 2022 poz. 690),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz.U. 2020 poz. 176),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. 2021 poz. 573 ze zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. 2022 poz. 1327),

- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 172 ze zm.).
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1285 ze zm.),
- rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni (Dz.U. 2018 poz. 896)

Program Walki z Bezdomnością na lata 2023-2027 zachowuje spójność z celami, obszarami i priorytetami wskazanymi w poniższych dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Tabela 1. Spójność Programu Walki z Bezdomnością z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Poziom lokalny	
Nazwa dokumentu strategicznego	Cel / obszar / kierunek
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kostrzyn na lata 2023-2027	<ul style="list-style-type: none"> • CEL STRATEGICZNY II: • Zapobieganie i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu z powodu bezrobocia lub ubóstwa. • I CEL OPERACYJNY: Podejmowanie działań zabezpieczająco-pomocowych dla osób i rodzin w trudnej sytuacji materialno-bytowej, w tym osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.
Poziom regionalny	
Nazwa dokumentu strategicznego	Cel / obszar / kierunek
Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025	<ul style="list-style-type: none"> • Priorytet II: Intensyfikacja oddziaływań skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie, • Cel 4: Włączenie społeczne, • Kierunek działania 4.1: Wspieranie programów/inicjatyw/ działań przeciwdziałających ubóstwu i zadłużeniu osób stosujących przemoc w rodzinie (w tym: edukacja finansowa, przeciwdziałanie bezdomności, treningi budżetowe).
Strategia Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030	<ul style="list-style-type: none"> • Adresat Strategii: Osoby z kręgu wysokiego ryzyka, • Kierunek strategiczny: Usługi społeczne, • Działanie: Rozwój usług środowiskowych skierowanych do osób w kryzysie bezdomności (streetworking).
Poziom krajowy	
Nazwa dokumentu strategicznego	Cel / obszar / kierunek

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar: Spójność społeczna, • Kierunek interwencji: d) Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych, • Kierunek interwencji: f) Zmniejszenie zjawiska przestępczości
Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030	Priorytet II: Przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu
Program pomocy osobom bezdomnym - Pokonać bezdomność. Edycja 2022	<ul style="list-style-type: none"> • Moduł I: Profilaktyka • Cel: Zapobieganie bezdomności przez prowadzenie działań profilaktycznych. • Moduł II: Wsparcie osób w kryzysie bezdomności • Cel: Prowadzenie działań interwencyjnych i aktywizujących skierowanych do osób znajdujących się w kryzysie bezdomności. • Moduł III: Infrastruktura • Cel: Wsparcie podmiotów w dostosowaniu prowadzonych przez nie placówek świadczących usługi dla osób bezdomnych do obowiązujących standardów. • Moduł IV: Innowacyjność • Cel: Inspirowanie do wdrażania nowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom bezdomnym.
Krajowa Polityka Miejska 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 2: Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji (miasto zwarte i zrównoważone), • Kierunek działania: w zakresie mieszkalnictwa.

Źródło: opracowanie własne

I 4. Podstawowe pojęcia

Na potrzeby niniejszego Programu przyjęto następujące definicje:

Zgodnie z art. 6 pkt 8 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej **osoba bezdomna** to: osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Osoba zagrożona bezdomnością - osoba, która przebywa w lokalu mieszkalnym i spełnia co najmniej jedną z poniższych przesłanek:

1. nie posiada tytułu prawnego do zajmowanego lokalu mieszkalnego,
2. posiada orzeczony nakaz eksmisji bez prawa do najmu socjalnego,
3. jest osobą podejrzaną o stosowanie przemocy,
4. jest uzależniona od alkoholu, narkotyków lub hazardu.

Osoba nie posiadająca tytułu prawnego do lokalu mieszkalnego – to osoba zajmująca lokal w zasobach mieszkaniowych Gminy Kostrzyn bez tytułu prawnego, ponieważ wypowiedziano jej umowę najmu, jak również osoba, wobec której toczy się postępowanie o wstąpienie w stosunek najmu po zgonie najemcy, bądź wyprowadzeniu się najemcy z lokalu. Gmina jako właściciel mieszkania może wypowiedzieć umowę najmu z przyczyn, które wymienione są w art. 11 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

Najczęstszą przyczyną pozbawienia tytułu prawnego do lokalu jest zaleganie przez najemcę z zapłatą czynszu i innych opłat za używanie lokalu (co najmniej za trzy pełne okresy płatności, pomimo uprzedzenia na piśmie o zamiarze wypowiedzenia).

Osoba, wobec której sąd orzekł o nakazie eksmisji bez prawa do najmu socjalnego – co oznacza, że gmina nie ma obowiązku zapewnienia mieszkania w ramach najmu socjalnego, a jedynie pomieszczenie tymczasowe, w którym mogłaby przebywać osoba eksmitowana. Powodem eksmisji bez prawa do najmu socjalnego może być stosowanie przemocy w rodzinie, wykraczanie w sposób rażący lub uporczywy przeciwko porządkowi domowemu, niewłaściwe zachowanie czyniące uciążliwym korzystanie z innych lokali w budynku lub samowolne zajęcie lokalu bez tytułu prawnego.

Osoba podejrzana o stosowanie przemocy – ten status nie posiada swojej definicji legalnej. Należy zwrócić uwagę, że w myśl art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przez **przemoc w rodzinie** należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1 (tj. członka rodziny), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Na dzień uchwalenia niniejszego Programu trwają prace legislacyjne nad rozległą nowelizacją ww. ustawą z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie². Modyfikacji ma ulec przytoczona definicja zjawiska oraz jej nazwa – „z przemocy w rodzinie” na „przemoc domową”.

Projekt zmian zakłada m.in. również wprowadzenie definicji legalnej „osoby stosującej przemoc domową” (projektowany art. 2 pkt 5 ustawy), przez co należy rozumieć:

- a) osobę stosującą przemoc domową wobec osoby doznającej przemocy domowej,
- b) osobę, co do której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc domową wobec osoby doznającej przemocy domowej.

Osoba uzależniona – osoba, u której postępuje w czasie proces chorobowy znamieny tym, że psychika, a często również fizjologia zostaje podporządkowana kompulsywnej woli przyjmowania danej substancji psychoaktywnej, bądź wykonania czynności uznanej przez osobę uzależnioną za nagradzającą. Początkowo stosowanie środków uzależniających (zachowań) jest bardzo satysfakcjonujące, lecz wraz z rozwojem tego stanu człowiek zaczyna potrzebować danych bodźców (substancji), aby funkcjonować na normalnym poziomie. Odstawienie danych środków wywołuje początkowo dyskomfort, a z czasem duże cierpienie.

Ogólnie rzecz ujmując, można dokonać klasyfikacji na uzależnienia chemiczne i niechemiczne (behawioralne). Uzależnieniem chemicznym jest: alkoholizm, narkomania, lekomania, używanie dopalaczy, sterydomania i nikotynizm. Natomiast do uzależnień niechemicznych można zaliczyć inne nałogowe zachowania człowieka, jak: pracoholizm, patologiczny hazard, tanoreksja, uzależnienie od jedzenia lub zakupów, a wraz z postępem technologicznym coraz wyraźniej uwidacznia się uzależnienie od gier komputerowych, od używania Internetu (sieciholizm) czy telefonu komórkowego (fonoholizm).

II. Diagnoza zjawiska bezdomności w Gminie Kostrzyn

II 1. Miejsca schronienia

Gmina Kostrzyn nie prowadzi własnej placówki dla osób bezdomnych.

Zgodnie z prowadzonym przez Wojewodę Wielkopolskiego Rejestrem miejsc, w których gmina udziela tymczasowego schronienia w placówkach dla osób bezdomnych (z art. 48a

² Projekt z 29.09.2021 r. Ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (nr wykazu prac RM: UD 296).

ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej) **najbliżej gminy Kostrzyn znajdują się trzy tego rodzaju placówki – wszystkie prowadzone przez stowarzyszenia³:**

- 1) **Stowarzyszenie Pomocy Bezdomnym AZYL (Gozdanin 43, 88-330 Gębice)** – placówka przeznaczona wyłącznie dla mężczyzn,
- 2) **Stowarzyszenie MONAR - Schronisko dla Osób Bezdomnych i ogrzewalnia MARKOT (Zieliniec 73, 62-306 Kołaczkowo)** - placówka przeznaczona dla kobiet i mężczyzn,
- 3) **Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu Schronisko MARKOT (ul. Pogodna 55, 60-131 Poznań).**

Na mocy Uchwały NR XXVI/220/2020 Rady Miejskiej Gminy Kostrzyn z 29 października 2020 r. ustalono zasady ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych i w ośrodkach wsparcia, w tym w schroniskach dla osób bezdomnych i schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

Zasady odpłatności za pobyt w schronisku dla osób bezdomnych oraz w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi zawarto w poniższej tabeli:

Tab. 2. Zasady odpłatności za pobyt w schronisku dla osób bezdomnych oraz w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi

Lp.	Dochód osoby bezdomnej wyrażony w % w stosunku do kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej	Wysokość miesięcznej odpłatności osoby bezdomnej wyrażony w % w odniesieniu do miesięcznego kosztu pobytu w schronisku	Wysokość miesięcznej odpłatności osoby bezdomnej wyrażony w % w odniesieniu do miesięcznego kosztu pobytu w schronisku z usługami opiekuńczymi
1.	do 100%	do 20% (jednak nie więcej niż 30% dochodu osoby samotnie gospodarujące lub dochodu na osobę w rodzinie)	do 20% (jednak nie więcej niż 50% dochodu osoby samotnie gospodarujące lub dochodu na osobę w rodzinie)
2.	Powyżej 100% do 130%	od 1% do 20%	od 1% do 20%
3.	Powyżej 130% do 160%	powyżej 20% do 30%	powyżej 20% do 30%
4.	Powyżej 160% do 190%	powyżej 30% do 50%	powyżej 30% do 50%
5.	Powyżej 190% do 220%	powyżej 50% do 70%	powyżej 50% do 70%
6.	Powyżej 220% do 250%	powyżej 70% do 90%	powyżej 70% do 90%
7.	Powyżej 250%	powyżej 90% do 100%	powyżej 90% do 100%

Źródło: Uchwała NR XXVI/220/2020 Rady Miejskiej Gminy Kostrzyn z 29 października 2020 r.

³ Stan na dzień 6 września 2022 r. Dostęp do Rejestru: https://www.poznan.uw.gov.pl/system/files/zalaczniki/rejestr_miejsc_w_ktorych_gmina_udziela_tymczasowego_schronienia_w_placowkach_dla_osob_bezdomnych_-stan_na_6_wrzesnia.pdf

II 2. Pomoc OPS

Bezdomność stanowi jedną ze stałych przyczyn, dla których OPS w Kostrzynie udziela pomocy rodzinom i osobom.

Skala przypadków udzielanej pomocy ulega dużym wahaniom, lecz zestawiając ze sobą lata 2017 i 2021 widać znaczny przyrost w liczbie rodzin, którym przyznano wsparcie z powodu bezdomności (o 64%).

Tab. 3. Liczba osób i rodzin, którym OPS w Kostrzynie udzielił pomocy z powodu bezdomności w l. 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	11	16	10	13	18
Liczba osób w rodzinach	11	16	10	14	19

Źródło: Ocen zasobów pomocy społecznej OPS - 2021

W 2021 r. bezdomność stanowiła jeden z pięciu głównych powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w Gminie Kostrzyn.

W tym zdecydowanie dominują świadczenia o charakterze niefinansowym.

Tab. 4. Świadczenia pieniężne i niepieniężne w roku 2021.

Powód przyznania	Liczba świadczeń		
	Ogółem	świadczenia niepieniężne	świadczenia pieniężne
Długotrwała lub ciężka choroba	16 024	15 398	626
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	14 655	14 220	435
Niepełnosprawność	8 763	8 208	555
Ubóstwo	2 808	2 280	528
Bezdomność	2 064	1 971	93

Źródło: Ocen zasobów pomocy społecznej OPS - 2021

II 3. Bezrobocie

Jednym z przyczyn kryzysu bezdomności jest ubóstwo spowodowane przez – zwłaszcza długotrwałe – pozostawanie bez źródeł utrzymania, w tym bezrobocie.

Należy mieć na uwadze, że skala bezrobocia rejestrowanego na terenie Gminy Kostrzyn waha się w ostatnich latach, osiągając rekordowy poziom w 2020 r., co za pewne wiąże się z ogłoszonym wówczas na terenie całego kraju stanem epidemii oraz redukcjami zatrudnienia w wielu podmiotach na skutek wprowadzonych restrykcji sanitarnych ograniczających możliwości działania w licznych branżach gospodarki.

Zestawiając ze sobą lata 2018 i 2021 widać, że na przestrzeni ostatnich 4 lat bezrobocie wzrosło o 12,5% i wśród zarejestrowanych bezrobotnych zdecydowanie pod względem liczebności więcej jest kobiet niż mężczyzn.

Zwraca również uwagę bardzo wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych – w 2021 r. sięga 40%.

Tab. 5. Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy Kostrzyn w l. 2018-2021 (stan na 31 grudnia).

	2018	2019	2020	2021
Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Kostrzyn, w tym:	160	120	202	180
kobiety	103	73	123	105
osoby do 30 r.ż.	24	21	45	50
osoby pow. 50 r.ż.	51	40	43	40
Długotrwale bezrobotni	92	52	65	72
niepełnosprawni	6	5	7	7
Pobierający zasiłki	28	24	42	23
Osoby poszukujące pracy	0	1	5	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie analiz rocznych „Rynek pracy Poznania i powiatu poznańskiego” – PUP w Poznaniu

II 4. Niebieskie karty

Jak wykazała ogólnopolska diagnoza zjawiska bezdomności w 2019 r. osoby bezdomne najczęściej podawały za główną przyczynę swojej sytuacji życiowej - konflikt rodzinny (32,2%).

W tym kontekście należy zauważyć, że od 2019 roku w Gminie Kostrzyn stale wzrasta liczba wszczynanych procedur „Niebieskich Kart”. Z jednej strony może to świadczyć o narastającym problemie przemocowym w społeczności lokalnej Kostrzyna, lecz jednocześnie dowodzi coraz wyższej świadomości o tym zjawisku i konieczności przeciwdziałania mu.

Na przestrzeni analizowanych trzech lat wnioski w sprawie Niebieskich Kart są sporządzane najczęściej przez Policję. Godnym podkreślenia jest fakt, że problem przemocy dostrzegają i formalnie reagują również inne instytucje publiczne, zwłaszcza Ośrodek Pomocy Społecznej. Trzecim podmiotem, po OPS, który sporządził dotąd najwięcej wniosków w procedurze Niebieskie Karty są placówki szkolno-wychowawcze.

Tab. 6. Niebieskie Karty w gminie Kostrzyn w l. 2019-2021

	2019	2020	2021
Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę "Niebieskie Karty", w tym procedury rozpoczęte przez:	31	53	57
Policję	22	36	38
OPS	7	15	9
GKRPA	0	0	0
Placówki służby zdrowia	0	0	2
Placówki szkolno-wychowawcze	1	1	6
Inne instytucje i organizacje	0	0	2
Inne	1	1	0

Źródło: OPS w Kostrzynie i Zespół Interdyscyplinarny

II 5. Mieszkania socjalne i komunalne

Od 2018 zmniejszyła się pula mieszkań komunalnych w zasobach Gminy Kostrzyn, podczas gdy zauważalnie rośnie liczba wniosków w sprawie przyznania lokalu komunalnego lub socjalnego, jak również liczba osób oczekujących na przyznanie mieszkania socjalnego.

Tab. 7. Gminny zasób mieszkaniowy w l. 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	108	102	104	103
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	9	12	25	18
w tym z wiersza 1: Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	2	2	3	5
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	7	6	9	10
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	0	0	6	0

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej OPS

III Analiza SWOT

W celu opracowania Programu Walki z Bezdomnością Gminy Kostrzyn na lata 2023-2027 dokonano poniższej analizy SWOT.

Narzędzie to umożliwia zidentyfikowanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, aby wyznaczyć adekwatne kierunki działań w perspektywie czasowej lat 2023-2027.

Tab. 8. Analiza SWOT w zakresie sytuacji osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Doświadczenie lokalnych instytucji w pracy z rodzinami przeżywającymi trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz zagrożonych kryzysem, • Wykwalifikowana i doświadczona kadra, • Działalność Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie, • Oferta wsparcia dla osób uzależnionych • Podnoszenie kompetencji zawodowych przez personel pomocy społecznej, • Zatrudnienie asystenta rodziny, • Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia osób bezdomnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczone możliwości dokładnego określenia skali zjawiska bezdomności i zagrożenia bezdomnością, • Ograniczone środki finansowe na pomoc społeczną, • Wzrost bezrobocia, • Duży odsetek osób długotrwale bezrobotnych, • Roszczeniowa postawa i wyuczona bezradność części klientów OPS, • Niska motywacja oraz zaangażowanie do współpracy osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, • Gmina nie prowadzi schroniska z usługami opiekuńczymi na terenie gminy, • Gmina nie prowadzi miejsca dziennego pobytu osób bezdomnych w okresie jesienno-zimowym • Występowanie zjawiska uzależnień i przemocy w rodzinie oraz problemów z nimi związanych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, • Możliwość wymiany informacji pomiędzy instytucjami i ngo, • Wprowadzanie innowacyjnych działań dla osób bezdomnych (streetworking), • Zabezpieczenie miejsc dla rodzica z dziećmi w kryzysie w tym po przemocy, • Możliwość zabezpieczenia świetlicy dziennego pobytu dla osób bezdomnych w okresie jesienno-zimowym, • Motywowanie osób i rodzin bezdomnych i zagrożonych bezdomnością do zmiany swojej sytuacji życiowej – realizowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wieloprzyczynowość zagrożenia bezdomnością, • Ograniczone możliwości lokalowe w placówkach prowadzonych przez ngo na terenie gminy, • Wzrastająca liczba rodzin wieloprotblemowych. • Spadek motywacji do dalszych działań osób bezdomnych, • Trwałe uzależnienie najuboższych od systemu pomocy społecznej, • Inflacja i inne negatywne zjawiska ekonomiczne pogarszające stan domowego budżetu, • Brak adekwatnych ofert pracy uwzględniających ograniczenia i możliwości osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.

Źródło: opracowanie własne

IV Cele, działania i wskaźniki realizacji

Tab. 9 Cele, działania i wskaźniki realizacji Programu.

Cel główny: Zapobieganie zjawisku bezdomności i reintegracja osób bezdomnych.		
Cele szczegółowe	Zadania	Wskaźniki
I. Usprawnienie działań osłonowych względem osób zagrożonych bezdomnością.	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwdziałanie sytuacjom grożącym utracie prawa do lokalu mieszkalnego, • udzielanie porad prawnych i doradztwa socjalnego osobom o niskim statusie materialnym, z trudnościami w gospodarowaniu domowym budżetem lub słabo zaradnym życiowo, • prowadzenie zajęć, warsztatów dla osób zagrożonych bezdomnością mających na celu pomoc w znalezieniu pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zidentyfikowanych środowisk i osób w sytuacji zagrożenia bezdomnością, • liczba i rodzaj udzielonych porad i innych oferowanych usług,
II. Wspieranie i reintegracja osób bezdomnych oraz zwiększenie skali wychodzenia z bezdomności.	<ul style="list-style-type: none"> • ulepszenie systemu opieki i wsparcia zapewnianego przez schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, • stworzenie stałego centrum dziennego oparcia dla osób bezdomnych z jadłodajnią, łazienką, punktem wydawania żywności, odzieży, świetlicą dla osób bezdomnych, • opracowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności i motywowanie do podjęcia programów, • rozwój form pozainstytucjonalnej pomocy osobom bezdomnym – 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba placówek, • liczba osób korzystających, • rodzaj oferowanych usług, • liczba osób objętych indywidualnymi programami, • liczba zrealizowanych indywidualnych programów, • liczba mieszkań chronionych, • liczba miejsc w mieszkaniach chronionych, • liczba osób korzystających, • liczba podmiotów prowadzących placówki dla osób bezdomnych realizujących programy terapii, • liczba osób podejmujących i leczenie lub terapię, • liczba osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej

	w szczególności wolontariatu, • motywowanie do podjęcia leczenia i terapii uzależnień, • reintegracja zawodowa osób bezdomnych	
--	--	--

Źródło: opracowanie własne

V Adresaci Programu

Program jest skierowany do przebywających na terenie Gminy Kostrzyn osób i rodzin zagrożonych bezdomnością oraz osób i rodzin znajdujących się w kryzysie bezdomności w rozumieniu przepisów ustawy o pomocy społecznej.

W grupie zagrożonych bezdomnością znajdują się osoby lub rodziny narażone na utratę tytułu prawnego do lokalu lub możliwości zamieszkiwania w lokalu dotychczasowym. Natomiast osoby w kryzysie bezdomności to osoby niezamieszkujące w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osoby niezamieszkujące w lokalu mieszkalnym i zameldowane na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania. W niniejszym opracowaniu za osoby w kryzysie bezdomności uważa się również osoby wychodzące z bezdomności, przebywające w mieszkaniach chronionych. W skład rodziny w kryzysie bezdomności wchodzi osoby, które mogą być spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące.

VI Wdrażanie Programu

Program Walki z Bezdomnością na lata 2023-2027 stanowi jeden ze szczegółowych programów operacyjnych, który precyzuje i służy realizacji celów oraz wskaźników zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kostrzyn na lata 2023-2027.

Koordynatorem Programu jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Kostrzynie.

Program będzie realizowany we współpracy z następującymi podmiotami:

- Burmistrz Gminy,
- Rada Gminy,
- Urząd Miejski w Kostrzynie,

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Punkt Informacyjno-Konsultacyjny ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu,
- Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Ośrodki leczenia uzależnień, specjaliści, placówki ochrony zdrowia, ośrodki wsparcia, grupy samopomocowe,
- Komisariat Policji w Kostrzynie,
- Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy,
- Kuratorzy sądowi,
- Organizacje pozarządowe, w tym Caritas, Polski Czerwony Krzyż, Polski Komitet Pomocy Społecznej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kostrzynie,
- Organizacje kościelne, kościoły i związki wyznaniowe,
- Przedsiębiorcy.

Istotnym składnikiem mechanizmu wdrażania Programu w życie jest jego upowszechnianie poprzez przekazywanie informacji w szczególności do ww. podmiotów, jak również zabezpieczenie jego realizacji pod względem finansowym, w tym także pozyskiwanie zewnętrznego wsparcia finansowego.

VII Monitoring i ewaluacja

Monitoring realizacji celów Programu będzie prowadzony z odwołaniem się do analizy wskaźników przypisanych celom operacyjnym. Analiza wskaźnikowa zostanie przeprowadzona corocznie. Zakres czasowy analizy obejmował będzie zmiany w stosunku do bazowego 2022 roku, (jeżeli możliwe będzie pozyskanie danych) i roku ostatniego badania.

Monitorowanie postępów w realizacji celów Programu będzie oparte na analizowaniu danych i informacjach statystycznych z jednostek organizacyjnych Urzędu Miejskiego, PUP, GKRPA i ze sprawozdań OPS oraz pochodzących od organizacji pozarządowych i innych partnerów włączonych do współpracy w ramach niniejszego Programu.

Ocena efektów realizowanych działań umożliwi ich efektywną modyfikację w przypadku istotnych zmian występujących w zakresie bezdomności, jak również regulacji prawnych lub innych problemów społecznych związanych z bezdomnością.

Program pozostaje zatem otwarty i może zostać zaktualizowany oraz poszerzony o nowe działania stosownie do nowych potrzeb osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych.

Program będzie podlegać ewaluacji, co oznacza, że materiał empiryczny Programu zostanie oceniony pod kątem trafności, skuteczności, użyteczności, trwałości i spójności prowadzonych działań.

VIII Finansowanie

Działania realizowane w ramach Programu mogą być finansowane z różnych źródeł, zarówno krajowych, jak i zagranicznych, w tym w szczególności ze środków:

- finansowych samorządu,
- budżetu państwa,
- pozyskanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (UE), jak z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- sponsorów prywatnych;
- z udziału własnego NGO.

IX Zakładane rezultaty

1. Wzrost liczby realizowanych programów profilaktycznych, ukierunkowanych na zmniejszenie ryzyka bezdomności.
2. Zapewnienie osobom zagrożonym bezdomnością wyższego dostępu do usług społecznych.
3. Wzmocnienie działań prewencyjnych ukierunkowanych na zapobieganie bezdomności.
4. Usprawnienie systemu interwencji i działań osłonowych skierowanych do osób bezdomnych.
5. Rozwój punktów świadczących pomoc doraźną.
6. Wzrost liczby kontraktów socjalnych zawieranych z osobami bezdomnymi i indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.

7. Rozwój różnych form pozainstytucjonalnej pomocy osobom bezdomnym, świadczonej np. w mieszkaniach treningowych.